

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΦΥΣΙΚΩΝ
ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΡΓΙΑΣ**

Η βιολογική αμπελουργία στην πράξη

**Έκδοση 4/2007
Λευκωσία – ΚΥΠΡΟΣ**

ΘΟΥΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
Λειτουργός Γεωργίας - Οινολόγος/Αμπελόλογος
Κλάδου Αμπελουργίας - Οινολογίας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
Τομέας Δημοσιότητας
Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων
και Περιβάλλοντος

Εισαγωγή

Είναι γεγονός ότι, στον τόπο μας, η συμβατική αμπελοργία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα και ότι η ανταγωνιστικότητα της, κάτω από τις νέες συνθήκες της ελεύθερης διακίνησης των αμπελοοινικών προϊόντων και της φιλελευθεροποίησης του διεθνούς εμπορίου, είναι φυσιολογικά μειωμένη.

Αυτός όμως ο ορατός κίνδυνος της συρρίκνωσης και η προοπτική της εγκατάλειψης έφερε στο προσκήνιο και υπενθύμισε, τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό, ότι η γεωργία γενικότερα, επιτελεί ένα πραγματικά πολυδιάστατο έργο και συμβάλλει στη διατήρηση του περιβάλλοντος και του παραδοσιακού τοπίου.

Είναι γι' αυτό το λόγο που η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε) ενσωμάτωσε σταδιακά σε όλο το φάσμα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) την αγροπεριβαλλοντική διάσταση και ανάπτυξη προσφέροντας ουσιαστικά οικονομικά κίνητρα.

Το φυλλάδιο αυτό, που ετοιμάστηκε στα πλαίσια του εκπαιδευτικού προγράμματος του Τμήματος Γεωργίας, επικεντρώνεται στη βιολογική αμπελοργία ως προχωρημένη μορφή αγροπεριβαλλοντικής ανάπτυξης και υπογραμμίζει, με τον πλέον παραστατικό τρόπο, την τεράστια σημασία που όλοι αποδίδουμε και τις ελπίδες που εναποθέτουμε στην ανάπτυξη του αμπελοοινικού τομέα της Κύπρου.

Το θεσμικό πλαίσιο της βιολογικής γεωργίας (αμπελοργίας)

Η σχετική νομοθεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας εναρμονίστηκε πλήρως με τον Κανονισμό 2092/91 της Ε.Ε. περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων και των σχετικών ενδείξεων και δημιούργησε ένα ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για την προώθηση της βιολογικής γεωργίας. Κύριες βασικές πρόνοιες του **Περί Βιολογικής Παραγωγής Νόμου 227 (Ι) 2004** είναι, μεταξύ άλλων, οι ακόλουθες:

- Η εγκαθίδρυση **Συμβουλίου Βιολογικών Προϊόντων** στο οποίο εκπροσωπούνται όλοι οι εμπλεκόμενοι κρατικοί και ιδιωτικοί φορείς, με προεδρεύοντα το Διευθυντή Τμήματος Γεωργίας.
- Ο ορισμός του **Τμήματος Γεωργίας ως Εντεταλμένης Υπηρεσίας** για την παρακολούθηση του συστήματος πιστοποίησης προϊόντων βιολογικής παραγωγής.
- Η λειτουργία ανεξάρτητων **Οργανισμών Ελέγχου και Πιστοποίησης** των οποίων η εμπέδωση και διατήρηση της αξιοπιστίας αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο πάνω στον οποίο θα στηριχθεί η βιωσιμότητα των αμπελοοινικών εκμεταλλεύσεων.

Στην πράξη, οποιοσδήποτε αμπελοοινικός θελήσει να ενταχθεί στο βιολογικό σύστημα παραγωγής, θα πρέπει αρχικά να συμβληθεί με κάποιο από τους εγκεκριμένους Οργανισμούς Ελέγχου και Πιστοποίησης που νόμιμα δραστηριοποιούνται στη χώρα μας, και ακολούθως να υποβάλει στο Διευθυντή Τμήματος Γεωργίας (μέσω των τοπικών Επαρχιακών Γεωργικών Γραφείων), ολοκληρωμένο χαρτοφυλάκιο που να αποτελείται από συμφωνητικό συνεργασίας με τον Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης, κατάσταση αμπελώνων, ποικιλιακή σύνθεση κτλ.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο βιοκαλλιεργητής/αμπελουργός θα πρέπει πρωτίστως να διακατέχεται από περιβαλλοντική συνείδηση, επαγγελματική νοοτροπία και ορθολογισμό ώστε να εφαρμόζει στο έπακρο τις πρόνοιες της νομοθεσίας και να τηρεί στο ακέραιο τα σχετικά λογιστικά βιβλία ή μητρώα καλλιεργητικών πρακτικών.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η προώθηση, εμπέδωση και ταχεία ανάπτυξη της βιολογικής αμπελουργίας στην Κύπρο απαιτεί συλλογική προσπάθεια και στενή συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι η επιτυχία ενσωμάτωσης του νέου αυτού τομέα της γεωργίας μας θα εξαρτηθεί τελικά από την ανταπόκριση των καταναλωτών και από την προθυμία τους να καταβάλουν το πρόσθετο εκείνο τίμημα που απαιτείται για να καταστεί η βιολογική αμπελουργία οικονομικά βιώσιμη.

Επιπλέον, αποτελεί για τους αμπελουργούς μας ένα νέο τρόπο ανεξάρτησης από την παλαιότερη συμβατική νοοτροπία και με τη βοήθεια της οικονομικής στήριξης που παρέχεται από σχετικό Μέτρο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, σε συνδυασμό με άλλους τρόπους, όπως π.χ την οργάνωση τους σε Ομάδες Παραγωγών, θα τους βοηθήσει να προσαρμοστούν προς τις νέες συνθήκες της αγοράς, να αποκτήσουν φιλοσοφία επαγγελματισμού και να διασφαλίσουν ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο παρόμοιο με εκείνο των συναδέλφων τους στην Ε.Ε.

Τα κυριότερα δεδομένα για την εγκαθίδρυση βιολογικού αμπελώνα

Είναι γεγονός ότι η Κύπρος φημίζεται για την αμπελοκαλλιέργεια και την παραγωγή οίνων, εδώ και χιλιάδες χρόνια. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ηπειρωτικό οικοσύστημα, με το ήπιο μεσογειακό κλίμα και το ιδιόμορφο ορεινό ανάγλυφο των αμπελουργικών μας περιοχών. Τα χαρακτηριστικά αυτά, σε παραλληλισμό με τα παραδοσιακά διαρθρωτικά προβλήματα (οικογενειακής μορφής εκμεταλλεύσεις σε μικρές εκτάσεις και πολυτεμαχισμός), ευνοούν τη μετατροπή ή την εγκαθίδρυση αμπελώνων βιολογικής αμπελουργίας.

Οι πιο σημαντικοί παράγοντες προς διαχείριση από μέρους των αμπελουργών είναι οι ακόλουθοι:

- **Ορθή επιλογή του τεμαχίου** προς μετατροπή ή προς φύτευση, έχοντας υπόψη την πιθανότητα επιμόλυνσης από τη διασπορά των προϊόντων φυτοπροστασίας που προέρχονται από πρακτικές σε γειτονικούς αμπελώνες. Στην περίπτωση αυτή ο βιοκαλλιεργητής παραμένει εκτεθειμένος στα υπολείμματα και υπόλογος έναντι των εξουσιοδοτημένων λειτουργιών του Τμήματος Γεωργίας ή του Οργανισμού Πιστοποίησης κατά τη διάρκεια των ελέγχων.

Τονίζεται ιδιαίτερα η σημασία της ορθής επιλογής της τοποθεσίας του τεμαχίου όπου θα δημιουργηθεί ο αμπελώνας για ελαχιστοποίηση των κινδύνων, κυρίως, από μυκητολογικές προσβολές αηλιά και για ελαχιστοποίηση της χρήσης επιτρεπόμενων φυτοπροστατευτικών ουσιών οι οποίες οδηγούν στην υποβάθμιση της ποιότητας των παραγόμενων σταφυλιών.

- Υποχρεωτικό **μεταβατικό στάδιο 2 ετών** από την ημερομηνία ένταξης του αμπελώνα σε βιολογικό πρόγραμμα. Ο αγοραστής των σταφυλιών και πα-

ραγωγός του οίνου έχει τη δυνατότητα να συμπεριλάβει στη σήμανση (ετικέτα) την ένδειξη «**οίνος από σταφύλια βιολογικής αμπελοργίας σε μεταβατικό στάδιο**» αποκτώντας ένα νέο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

- Σε περίπτωση νέας φυτείας που προέρχεται από προηγούμενη εκρίζωση, η **υποχρεωτική αγρανάπαυση, δύο φυτευτικών περιόδων** κρίνεται αναγκαία αφενός για καταπολέμηση με φυσικό τρόπο (ηλιοαπολύμανση) τυχόν παθογόνων οργανισμών και αφετέρου για την αύξηση της γονιμότητας του εδάφους - κατόπιν χημικής ανάληψης - με προσθήκη ζωικών υπολειμμάτων (αποσυντιθέμενης κοπριάς), φυσικής (στέμφυλα/βόστρυχες σταφυλιών) ή βιομηχανικής κομπόστας, φύτευσης και καλλιέργειας ψυχανθών ή ακόμη την ενσωμάτωση άηλων προϊόντων, όπως το θειικό μαγνήσιο, φωσφορικά ορυκτά κτλ.
- Ένας από τους στόχους του αμπελοργού πρέπει να είναι και η **απόκτηση φυτών μέτριας ζωνρότητας και παραγωγικότητας**. Αυτό είναι εφικτό μέσω της διατήρησης της γονιμότητας του εδάφους σε μέτρια επίπεδα λόγω της ορθολογικά προσαρμοσμένης θρέψης στις επιδιώξεις της βιολογικής παραγωγής. Ως εκ τούτου, η αυξημένη οινολογική ποιότητα, η θρεπτική και υγιεινή αξία των σταφυλιών, η μείωση του κόστους παραγωγής και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας της αμπελοργικής εκμετάλλευσης είναι μερικά από τα κέρδη της βιολογικής αμπελοργίας.
- Η **λίπαντική τακτική βιολογικού οινοποίησης αμπελώνων, για τα τρία βασικά στοιχεία, συστήνεται να είναι μέχρι 3 κιλά/ δεκάριο άζωτο, 8-20 κιλά/ δεκάριο κάλιο** ανάλογα με τις ποσότητες που αφαιρούνται από το έδαφος ετησίως, και φωσφόρος, συνήθως όταν δεν έχει προηγηθεί προσθήκη πριν από την εγκατάσταση του αμπελώνων.

Οι επιθυγές λίπανσης που έχει ο αμπελοργός έχουν προαναφερθεί, με πιο εύχρηστη θα λέγαμε τη **σπορά ψυχανθών αντίθετου βιολογικού κύκλου με το αμπέλι** (γιατί όχι και τη διατήρηση της φυσικής κληρίδας) και καλλιέργεια τους όταν φθάσουν περίπου στα 20 εκ. Με την πρακτική αυτή εμπλουτίζεται ο αμπελώνας τόσο σε άζωτο όσο και σε οργανική ουσία. Υπολογίζεται ότι από 2 τόνους ανά δεκάριο κληρής μάζας διοχετεύονται 300-600 κιλά χούμου (με συντελεστή χουμοποίησης 0,15 – 0,30).

Στην περίπτωση που επιλεγεί η **κοπριά, αυτή θα πρέπει να είναι καλά χωνεμένη σε ειδικό χώρο και να εισάγεται στον αμπελώναν, αν είναι δυνατό, με κοπροδιανομέα**. Σε γενικές γραμμές, 1 τόνος κοπριάς ανά δεκάριο εφοδιάζει τον αμπελώναν με 4-5 κιλά άζωτο, 2-3 κιλά φωσφόρο, 5 κιλά κάλιο, 6-12 κιλά ασβέστιο και μαγνήσιο.

- Η **προληπτική αντιμετώπιση ιώσεων αποτελεί σημαντική παράμετρο για τη μακροβιότητα του αμπελώναν, καθώς και για την επιτυχία της ετήσιας εσοδείας**. Ο βιοκαλλιεργητής θα πρέπει αρχικά να εξασφαλίσει υγιές **πολλυαπλάσιαστικό υλικό**, σε μορφή μοσχευμάτων ή έρριζων φυτών, από τη Γεωργική Έπαυλη του Τμήματος Γεωργίας στην Αχέλεια και αφήνοντας στο περιθώριο την επικίνδυνη/ανεπιθύμητη από κάθε άποψη πρακτική της φύτευσης μοσχευμάτων από αμπελοργό σε αμπελοργό.

Στον πιο κάτω Πίνακα φαίνονται συνοπτικά εκείνες οι ενέργειες και καλλιερ-
γητικές πρακτικές που πρέπει να τηρούνται για εγκαθίδρυση βιολογικού
αμπελιώνα, σε σύγκριση με τη συμβατική αμπελοργία:

Διατυπώσεις και άλλες πρακτικές	Συμβατική αμπελοργία	Βιολογική αμπελοργία
Συνεργασία με Οργανισμό Ελέγχου και Πιστοποίησης	OXI	NAI
Εγγραφή στο Μητρώο του Διευθυντή Τμήματος Γεωργίας	OXI	NAI
Ορθή επιλογή τεμαχίου	NAI	NAI
Υποχρεωτική αγρανάπωση 2 ετών πριν από τη φύτευση	NAI	NAI
Μέτρια ευρωστία (αποφυγή συνθηκών υγρασίας)	NAI	NAI
Μέτρια παραγωγιμότητα	NAI	NAI
Μέτρια γονιμότητα του εδάφους	NAI	NAI
Προσθήκη συμβατικών λιπασμάτων	NAI	OXI
Προσθήκη ορυκτών και οργανικών λιπασμάτων	NAI	NAI
Ενσωμάτωση κοπριάς, ψυχανθών, στεμφύλων, κομπόστας	NAI	NAI
Χρήση συμβατικών προϊόντων φυτοπροστασίας	NAI	OXI
Χρήση θειαφιού, βορδιγιάθιου ποητού και βάκιθου	NAI	NAI
Τήρηση λογιστικών βιβλίων και ημερολογίου πρακτικών	NAI	NAI

Άλλες ενέργειες του αμπελοργού

Πέραν από τα πιο πάνω, όλες οι ενέργειες του αμπελοργού θα πρέπει να βασίζονται στην εφαρμογή, κυρίως, προληπτικών μέτρων κατά των εχθρών και ασθενειών. Αυτές μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω:

- **Αποφυγή συνθηκών ψηλής υγρασίας** (αποφυγή υγρού μικροκλίματος, καλός αερισμός φυτών και σταφυλιών, περιορισμένες αζωτούχες λιπάνσεις, κατάλληλο κλάδεμα, βλαστολόγημα κτλ.).
- **Αν χρησιμοποιούνται στέμφυλα για οργανική λίπανση τότε πρέπει να είναι καλά ζυμωμένα** ώστε να αποφεύγονται τυχόν εκβλαστήσεις των κουκουτσιών που αποτελούν εστίες ανάπτυξης παθογόνων.
- Τα φύλλα που πέφτουν στο έδαφος **να απομακρύνονται ή να παρακλώνονται βαθιά στο έδαφος με καλλιέργεια**.
- **Κάψιμο των κληματίδων και αποστείρωση των εργαλείων κλαδέματος**.

- Παρακολούθηση της Ευδεμίδας με φερομονικές παγίδες με τις οποίες ελέγχεται ο πληθυσμός των αρσενικών ατόμων και προσδιορίζεται η περίοδος της ωτοκίας και έναρξης της προσβολής.
- Χρήση επιτρεπόμενων προϊόντων φυτοπροστασίας και θρέψης, όπως το θειάφι ενάντια στη Στάχτη, ο βορδιγάλλιος ποητός (θειικός χαλκός) ενάντια στον Περονόσπορο, η τοξίνη του σπορογόνου βακτηρίου *Bacillus thuringiensis* για την αντιμετώπιση των προνύμφων της Ευδεμίδας, ο μύκητας *Beauveria sp.* για τον ωτιόρυγχο, διάφορα ωφέλιμα έντομα εναντίον του Ψευδόκοκκου, καθώς και άλλα βιολογικά εντομοκτόνα ή οργανικά λιπάσματα.

Η βιολογική αμπελουργία έχει μέλλον

Θέση μας είναι ότι σ' αυτόν τον ανοιχτό και ανταγωνιστικό κόσμο που έχει εισέλθει η χώρα μας, πρέπει να αξιοποιήσουμε τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται με την εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και να εφαρμόσουμε καινοτόμες, επαγγελματικές και φιλικές προς το περιβάλλον και τον άνθρωπο μεθόδους. Η βιολογική αμπελουργία αποτελεί αναμφίβολα τον πλέον ποιοτικό και ευφάνταστο τρόπο παραγωγής σταφυλιών ανώτερης ποιότητας τα οποία θα οδηγήσουν σε παραγωγή οίνων αξίας και σε μεγαλύτερα κέρδη για τον αμπελοοινικό τομέα της Κύπρου.

